

Biuletyn

Koła Miłośników
Dziejów Grudziądza

Inż. E. Herzberg

Rok III: 2005

Numer 31 (70)

Data odczytu: 23.11.2005

Data wydania: 23.11.2005

mgr Stanisław Poręba

INŻ. EDWARD HERZBERG (1875-1944) - WYBITNY NAUCZYCIEL SZKOLNICTWA ZAWODOWEGO W POLSCE

Najbardziej znanym nauczycielem, pracującym w szkolnictwie zawodowym w okresie dwudziestolecia międzywojennego na terenie województwa pomorskiego był inż. Edward Herzberg, dyrektor Państwowej Szkoły Budowy Maszyn (PSBM) w Grudziądzu. W 2004 r. minęła 60. rocznica jego śmierci, a w tym roku minęła 130. rocznica jego urodzin.

Edward Herzberg urodził się 2 czerwca 1875 r. w Warszawie. W rodzinnym mieście ukończył znane gimnazjum Wojciecha Górskiego. W 1898 r. ukończył studia na Politechnice w Wiedniu z tytułem inżyniera. Przez szereg następnych lat pracował jako inżynier kolejowy w Galicji. Publikował też artykuły w czasopismach technicznych. W 1907 r. ukazał się drukiem we Lwowie jego podręcznik „Obrabiarki do metali”, a kilka lat później podręcznik „O mechanizmach maszyn narzędziowych”. Około 1910 r. przeszedł do pracy w szkolnictwie zawodowym obejmując stanowisko nauczyciela Szkoły Przemysłowej we Lwowie i wykładowcy Politechniki Lwowskiej. Ze Lwowa przeniósł się do Krakowa, gdzie pracował na Wydziale Mechanicznym miejscowej Szkoły Przemysłowej. W latach 1916—1920 ukazały się drukiem dwa tomy jego podręcznika „Zarys technologii metali”. W swoich podręcznikach wprowadzał nowe słownictwo techniczne, które częściowo sam tworzył. On był m. in. twórcą słowa „obrabiaarka”, dzisiaj powszechnie używanego w języku polskim.

Do Grudziądza przybył w 1920 r. i zamieszkał przy ul. Radzyńskiej 32, obejmując od 6 września tego roku stanowisko dyrektora PSBM. Sam uczył dwóch przedmiotów: mechaniki i technologii. W szkole udało mu się zatrudnić jako nauczycieli kilku znanych grudziądzkich inżynierów, wśród nich: Zygmunta Boberskiego i Stanisława Szepetysa. Powołał też do życia dwie organizacje: Radę Opiekuńczą PSBM (Komitet Rodzicielski) i Towarzystwo Przyjaciół Uczniów PSBM. Udało mu się też wybudować nowy budynek dla warsztatów szkolnych.

W 1925 r. pod jego redakcją ukazała się drukiem w Grudziądzu „Ilustrowana Jednodniówka Pamiątkowa z okazji Propagandowej Wystawy Szkolnictwa Zawodowego”. W latach 1929—1930 był dodatkowo wizytatorem szkolnictwa zawodowego w Kuratorium Okręgu Szkolnego Pomorskiego w Toruniu, a około 1930 r. członkiem Okręgowej Komisji Dyscyplinarnej przy tym Kuratorium. Opublikował m. m. w miesięczniku krakowskim „Język Polski” (1923), recenzję drugiej części pracy inż. Kazimierza Stadmüllera „Słownictwo rzemieślnicze” (Kraków 1922), oraz napisał i wydał szereg dalszych podręczników: „Zarys technologii drewna” (1924), „Obrabiarki i narzędzia do metali” (t. 1 - 1929, t. 2 - 1932) i „Zarys wiadomości o metalach” (1929, wyd. II - 1936).

Z jego inicjatywy PSBM w dniu 8 listopada 1930 r. obchodziła 10-lecie swojej działalności. Z okazji tej rocznicy Prezydent R. P. Ignacy Mościcki odznaczył inż. E. Herzberga Orderem Polonia Restituta.

W 1935 r. przeszedł na emeryturę i wyjechał z Grudziądza. W 1939 r. ukazał się jeszcze drukiem tom III jego podręcznika. „Obrabiarki i narzędzia do metali”.

Niektóre jego podręczniki były drukowane w Zakładach Graficznych i Wydawniczych W. Kulerskiego w Grudziądzu.

Inż. Edward Herzberg nie ma „szczęścia” do biografów. Nazwisko jego dotychczas nie trafiło do encyklopedii, słowników biograficznych czy słowników ludzi związanych z techniką.... . Pomijają jego nazwisko, poza wzmiankami, grudziądzkie wydawnictwa regionalne. W miarę pełne jego życiorysy zostały opublikowane: w cyklu „Ludzie dawnego Grudziądza” („IKP”, 1984, nr 112), oraz w „Słowniku biograficznym Pomorza Nadwiślańskiego” [Gdańsk 1994, t. II, s. 198]. Autorem obu życiorysów jest S. Poręba.

Inż. Edward Herzberg zmarł 5 maja 1944 r. w Warszawie.

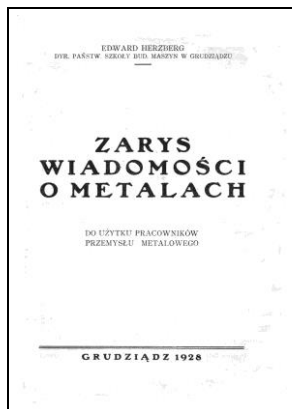
Literatura:

S. Poręba, *Ludzie dawnego Grudziądza. Inż. Edward Herzberg (1875-1944)*, „IKP” [ABC], 1984, nr 112, s. 6.

S. Poręba, *Herzberg Edward (1875-1944)...*, [w]: „Słownik biograficzny Pomorza Nadwiślańskiego”, Gdańsk 1994, t. II, s. 198 (lit.).

[M Sadowski], *Prof. inż. Edward Herzberg (2 VI 1875 – 5 V 1944)*, [w:] 50 [Pięćdziesiąt] lat Państwowej Szkoły Budowy Maszyn w Grudziądzu. III Zjazd Absolwentów – 18 września 1971 r., Grudziądz 1971, ss. 7 (fot.) - 8.

Książka w zbiorach Zbigniewa Zawadzkiego (Grudziądz)

HERZBERG Edward (1875–1944), inż., nauczyciel, publicysta i autor podręczników. Ur. 2 VI w W-wie. W rodzinnym mieście ukończył gimn. W. Górskiego, a studia techniczne na polit. w Wiedniu (z tytułem inż. w 1898). Przez szereg lat pracował jako inżynier kolejowy w Małopolsce. Od ok. 1910 był kolejno nauczycielem: Wyższej Szkoły Przemysłowej we L-wie i wykładowcą Polit. Lwowskiej, Szkoły Przemysłowej w K-wie (Wydz. Mechaniczny) i dyr. Państw. Szkoły Budowy Maszyn (PSBM) w Grudziądzu (1920–35). W PSBM uczył dwóch przedmiotów: matematyki i technologii. Powołał do życia organizację Radę Opiekunów PSBM i Tow. Przejściół Uczniów PSBM. W 1925 z jego inicjatywy została zorganizowana w Grudziądzu Propagandowa Wystawa Szkolnictwa Zawodowego. Poza tym był wizytatorem szkolnictwa zawodowego Kuratorium Okręgu Szkolnego Pom. w Tor. (1929–30) i członkiem Terenowej Komisji Dyscyplinarnej tego kuratorium (ok. 1930). W 1935 przeszedł na emeryturę. H. pisał i publikował art. oraz recenzje w licznych pismach technicznych. Napisał i wydał podręczniki: *Obrabiarki do metali* (L. 1907), *O mechanizmach maszyn narzędziowych* (ok. 1910), *Zarys technologii metali* (1916–20, t. 1–2), *Zarys technologii drewna* (K. 1924), *Obrabiarki i narzędzia do metali* (1929–39, t. 1–3), *Zarys wiadomości o metalach* (1929, wyd. 2–1936). Pod jego red. ukazała się *Ilustrowana Jednodniówka Pamiętkowa z okazji Propagandowej Wystawy Szkolnictwa Zawodowego* (Grudziądz 1925). Wprowadził do pol. jęz. technicznego szereg nowych wyrazów oznaczających nazwy narzędzi i maszyn. Zm. 5 V 1944 w W-wie.

Grzegorzcyk P., Index lexicorum Poloniae, W. 1967 s. 213; Treder J., 70 lat „Poradnika Językowego”, W. 1972 s. 86; Zagłowski Z., Spis nauczycieli... 1924, L. 1924 s. 412; – Grudziądz, Księga adresowa 1927–8, wyd. W. Kostkowiak, (Grudziądz 1927) s. 7, 123, 169; Jenthe F., Księga adresowa m. Grudziądza na rok 1924–5, (Grudziądz 1924) cz. I s. 52, cz. II s. 25, cz. III s. 31; tenże, Księga adresowa m. Grudziądza. Rok 1933, wyd. J. Hoffmann, (Grudziądz 1933) s. 32; – Ilustrowana Jednodniówka Pamiętkowa... Grudziądz 1925 s. 3–4; Poręba S., E. Herzberg, „Il. Kurier Pol.” (wyd. ABC) 1984 nr 112 s. 6; III Zjazd Absolwentów Państwowej Szkoły Budowy Maszyn..., Grudziądz 1971 s. 7 (fot.); 8; – „Dziennik Urzędowy Min. WRIOP” 1929 nr 6 s. 254,

1930 nr 2 s. 32, 475; „Gazeta Gruda.” 1924 nr 28 s. 6; Kalendarz nauczycielski na rok 1925, Tuchola 1924 s. 82; „Pomorze” 1924 nr 10 s. 79.

Stanisław Poręba

Gdańskie Towarzystwo Naukowe
Uniwersytet Gdański

SŁOWNIK BIOGRAFICZNY
POMORZA NADWIŚLAŃSKIEGO

pod redakcją

Stanisława Gierszewskiego

Tom II

G–K

pod redakcją

Zbigniewa Nowaka

Gdańsk 1994

(L.B.S.)

Redakcja: Tadeusz Rauchfleisch, KMDG. Logo KMDG wykonał Grzegorz Rygielski.